

Kam rūpi miškas

Janina Gadliauskienė
Pilaitės bendruomenė
Lietuvos žaliųjų judėjimas

Prie Pilaitės rajono Vilniuje esantys miškai jau kertami be leidimo. Miškų savininkai mano esantys pilnateisiai šeimininkai ir patys gali spręsti kaip naudingiau pasielgti su savo mišku. Vyriausybė nutarė miestuose esančius miškus patikėjimo teise perduoti savivaldybėms. Pastarosios ilgai nelaukė ir Seimui pateikė Miškų įstatymo projektą, kuriame galima leisti mišką paversti gyvenamosiomis statybomis. Ar kam nors berūpi kokia yra miško paskirtis, reikšmė žmogui ir aplinkai, ir kiek jų turėtų likti.

Kirto be leidimo

Pirmoje šeštadienio dienos pusėje su savo drauge nuėjome prie Salotės ežero sudalyvauti sveikuolių šventėje. Kadangi šventė dar nebuvo prasidėjusi, nutarėme pasivaikščioti. Pakilus keliuku už Salotės ežero, staiga išgirdome pjūklų džeržgimą ir pamatėme krentančias brandžias pušis. Kilus abejonėms kodėl pušys pjaunamos poilsio dieną, išsikvietėme policiją. Nedideliame miško plote jau buvo nupjauta daugiau kaip 20 pušų. Pareigūnai atkreipė dėmesį į tai, kad pušys nupjautos prie pat žemės, o nuo kamienų – juostos. Čia tam, kaip aiškino labai paslaugus policininkas, kad atradus rąstus lėntpjūvėje ir išmatavus jų storį, jis neatitiktų kelmo skerspjūvio. Tuomet negalėtumei įrodyti nupjautų rąstų vietos.

Tuo tarpu, miško kirtėjai negalėjo policijai parodyti leidimo ir išsikviesti miško savininkų. Vėliau paaiškėjo, kad savininkai leidimo ir neturėjo. Vėliau Valstybinę miškų tarnybą įtikinėjo jog jie čia niekuo dėti, o kirsti kur jiems patinka susigalvojo pasamdyti kirtėjai.

Valstybinė miškų tarnyba nustatė, kad Vilniaus rajono savivaldybei priklausančiame miške, prie Salotės ežero buvo iškirta 61,28 ktm žalių pušų. Už neteisėtus kirtimus vienam iš savininkų tarnyba skyrė 3000 litų baudą ir bus pateikta pretenzija už padarytą žalą aplinkai.

Tuo tarpu, net iš Telšių, Mažeikių rajonų atvykę kirtėjai mane ramino, kad visus aplinkinius miškus iškirs plynai, nes čia jau sklypai sudalinti valdomis ir numatyti gyvenamieji namai.

Neužilgo kirtėjų pareiškimai pasitvirtino. Valstybinė miškų tarnyba išsiaiškino, kad šis miškas jau nebe miškas o jo paskirtis - žemės ūkio. Nors miškų registre paskirtis – miško. Kaip atsitiko, kad nepaisant teisės aktų reikalavimų miškas buvo paverstas žemės ūkio paskirties žeme, aiškinsis Nacionalinė žemės tarnyba prie žemės ūkio ministerijos. Norėtusi tikėti, kad šis atvejis išskirtinis, bet nuojauta tam jau nepritaria. Todėl neteisėtas miškų paskirties keitimas kitomis naudmenomis turėtų būti labai aktualus šiuo metu Vyriausybei klausimas. Tačiau ar taip yra iš tikro.

Miškų perdavimas patikėjimo teise

Savivaldybės paprastai pačios prižiūri, tvarko savo miestų teritorijose esančius miškus. Nors valstybiniai miškai miestų teritorijose yra ir miškų urėdijų žinioje. Todėl net prieš keletą metų prasidėjęs Vyriausybinis lygmeniu svarstymas ar verta patikėjimo teise perduoti miestų teritorijose esančius miškus savivaldybėms, daugeliui institucijų abejonių nekėlė. Tik buvo abejojama ar perdavus valstybinius miškus savivaldybėms, iš biudžeto bus skirtas ir atitinkamas finansavimas.

Pereitų metų pabaigoje Vyriausybė skubiai priėmė nutarimą patikėjimo teise miestų teritorijose esančius valstybinius miškus perduoti savivaldybėms. Šiuo atveju savivaldybės finansavimo jau net nereikalavo. O planuojamus priimti išsipareigojimus aiškino tuo, kad galės įgyvendinti Europos Sąjungos projektus. Kitaip tariant, miestų miškuose bus planuojami rekreaciniai projektai. Kai, tuo tarpu, dabar iš Europos Sąjungos struktūrinių fondų savivaldybės gauti finansavimo negalėjo.

Šiuo metu Aplinkos ir Žemės ūkio ministerijos turėtų baigti derinti kurie miškų plotai atiteks savivaldybėms. Nors Vietos savivaldos įstatyme valstybinės reikšmės miškų valdymo funkcija savivaldybėms ir nenumatyta. Todėl neaišku kaip ir kokią ūkinę veiklą vykdys savivaldybės jei ji priskirta tik valstybinėms įmonėms. O tokiais gali būti tik miškų urėdijos.

Tikrasis miškų perdavimo veidas

Kodėl taip godžiai savivaldybės puolė imtis miškų tvarkymą savo žinion, galėtų paaiškinti Seime užregistruotas Miškų įstatymo projektas (XIIP-361).

Projekte numatoma, kad miškų ūkinę veiklą vykdys ne miškų urėdijos, o Valstybinių miškų valdytojai. Lyg ir paaiškintų sąsają su miškų perdavimu savivaldybėms patikėjimo teise, nes pastarosios juk turės ir vykdyti tą ūkinę veiklą. Kaip tai daro kai kurios savivaldybės ir dabar. Tačiau, kaip teigia teisės specialistai, savivaldybės negali įkurti valstybinių įmonių. O valstybinius miškus gali prižiūrėti tik miškų urėdijos. Todėl neaišku kaip savivaldybės vykdys tą ūkinę veiklą, nes ir vietos savivaldos įstatymas tokios veiklos nenumato.

Įstatymo 11 straipsnis numato miško paskirtį keisti kitomis naudmenomis tik išimties atvejais. Konstitucinis teismas (2009 m. birželio 22 d. ir t.t.) ne kartą pabrėžė kas yra išimtiniai atvejai ir, kad asmeninė nuosavybė negali būti aukščiau už tikslą mišką išsaugoti rekreacijai, biologinei įvairovei ir visuomenės poreikiams tenkinti.

Tačiau visai neseniai Seime buvo patvirtintas jau išplėstinis išimties atvejų ratas. O nepraėjus nei pusės metų, kaip to reikalauja Seimo Statutas, pateiktame projekte atsiranda tokie pakeitimai, kurie visiškai nebeatitinka nei Konstitucinio teismo aiškinimų, nei išimtinių atvejų prasmės.

Šiame projekte numatoma miškų sąskaita leisti plėsti jau pradėtus karjerus. Žinant, kad didžiausi naudingųjų iškasenų klodai yra po miškais, galima nesunkiai nuspėti kaip bus jais pasinaudota.

Toliau dar gražiau. Numatomas miško žemės pavertimas kitomis naudmenomis jei miesto teritorijos 50 proc. sudaro miškai. O kad šis procesas neišvargintų savivaldybių, už miško žemės pavertimą kitomis naudmenomis numatoma atleisti nuo kompensacijos mokėjimo valstybei.

Lietuvos žaliųjų judėjimo komentaras

Manome, kad dėl šio straipsnio pakeitimų gali būti sunaikinta tūkstančiai hektarų miestų miškų, padaryta neatitaisoma žala gamtai, kas sukeltų didelį visuomenės pasipiktinimą ir masinius protestus. Miškų naikinimas dėl naudingųjų iškasenų karjerų ir gyvenamųjų namų (vilų) statybų, būtų neregėto masto vandalizmo aktas.

Aiškinamajame rašte išsakytos mintys, kad kai kurie Lietuvos miestai tapo „miško įkaitais“, o miškų naikinimas dėl naudingųjų iškasenų karjerų „atitiktų darnaus vystymosi esminius principus“, yra visiškai nepriimtinos civilizuotai ir Europos Sąjungai priklausančiai valstybei.

Kol kas Lietuvoje nėra rimtų problemų nei dėl naudingųjų iškasenų karjerų, nei dėl statybų plėtos. Kurioje savivaldybėje sustojo statybos dėl žvyro stokos arba masiškai emigravo žmonės dėl sklypų trūkumo gyvenamųjų namų statybai? Jokio trūkumo nėra, tačiau yra didelis noras karjerus įrenginėti valstybiniuose miškuose, nes taip yra pigiau, ir privatizuoti valstybinius miškus bei statyti ten vilas ir gyvenamuosius namus, nes gyventi miške yra gražiau.

Prieš keletą metų Trakų miškų urėdijoje buvo gauta prašymų kasti žvyrą 3000 ha valstybinių miškų plote, o 17 tūkst. žemgrobų pageidavo įsikurti valstybės saugomose teritorijose. Ar šios Miškų įstatymo pataisos nereiškia anų avantiūrų realizacijos? O gal sklypus vilų statyboms Varėnos ir Druskininkų miestų miškuose gaus eiliniai vietiniai gyventojai ar iš užsienio „masiškai grįžtantys“ mūsų tautiečiai?

Valstybinius miškus grobs ir naikins dideliais mastais Trakų savivaldybę valdančių „narkušių ir „petkevičių“ tipo kriminaliniai elementai, padedant korumpuotiems valdininkams ir politikams, - sakoma Lietuvos žaliųjų judėjimo pirmininko Rimanto Braziulio pareiškimė Seimo aplinkos apsaugos komitetui.

Privačių valdų ypatumai

Per šv. Velykų šventes nutarėme pasivaikščioti miškuose ir paieškoti pavasario. Grįžtant nuo Neries pusės mišku nuklydusios į šoną papuolėme prie dalinai aptvertos teritorijos. Užrašo ar teritorija privati nebuvo. Kadangi ir vartų nebuvo, tai pačioje teritorijoje svarstėme ar verta eiti toliau, ar pasukti atgal. Tuo metu mus pastebėjo ir pradėjo pulti netoliese esančios sodybos šunys. Tik kartu su manimi buvusios kinologės dėka pavyko gana lengvai išsisukti nuo apkandžiojimų ir pasitenkinti vien didele mėlyne ant kojos. Mat, kaip teigė šunų specialistė, iš teritorijos mus palydėjo rytų Europos mišrūnai.

Miestai be miškų su privačiomis valdomis ir už tvorų besidraskantys šunys. Tokia galima daugelio miestų ateitis jei Vyriausybė leis sunaikinti priemiestinius miškus. Gana greitai turėtų paaiškėti kokią viziją miestams numatė Vyriausybė ir Seimas.